

# Putování za krásou

TEXT: MARTIN JIROUŠEK

FOTO: ALEXANDR SATINSKÝ, MAFRA

**O** jediné svět národních krojů mapuje nová kniha Muzea Těšínska Putování za krásou s podtitulem Národopisná kolekce Jiřiny Králové. Publikace je věnovaná právě rozsáhlé práci uznávané národopiskyně, rodačky z Orlové-Lazů, zakládající členice souborů Javorový či Slezan, Jiřině Králové. Knihu sestavily etnografky Eva Hovorková a Lucie Kaminská. Ta slavnou národopiskyni poznala už ve svém dětství.

„Mí rodiče byli členy folklorního souboru, a tak mě vozili s sebou na vystoupení. Jiřina Králová byla velmi výrazná osobnost, a to i svým vzhledem. Zapsala se do mých dětských vzpomínek,“ říká Lucie Kaminská, která se krojům věnovala i při sepisování své diplomové práce na vysoké škole.

## Jak vlastně vznikl nápad vytvořit publikaci věnovanou místním krojům?

Myšlenku vytvořit katalog sbírek Jiřiny Králové iniciovala Eva Hovorková, dnes emeritní etnografka Muzea Těšínska, která měla velkou část pozůstalosti Jiřiny Králové ve svých svěřených fondech. Fond textilu a archiv dokumentů Jiřiny Králové jsem pak po ní převzala. Dnes je v muzejní sbírce Jiřiny Králové více než tři tisíce sedm set kusů předmětů a sbírka ještě stále není uzavřena. Jak rodina, tak lidé z folklorního světa ještě občas přinášejí předměty, které se vztahují k jejímu dílu, způsobu práce, textilií a podobně.

## V čem je její práce výjimečná?

Výjimečné je to, že Jiřina Králová nebyla pouze sběratelka, ale že sama dokázala projít všechny kroky od hledání pramenů v literatuře a ikonografii přes terénní výzkum v obcích u konkrétních informátorů, po užití odpovídající krojové varianty. Králová nebyla studovaným etnografem, přesto hlavně díky důkladnému studiu podkladů dokázala velmi přesně pracovat se získaným materiálem a informacemi. Další výjimečnost spočívá v množství lokalit, které při své terénní práci navštívila. Je jich více než sto padesát. Do terénu jezdila od 50. let 20. století. A když si uvědomíme, že to vše absolvovala pěšky, vlaky a autobusy, je to úctyhodný výkon. Její práce byla i mezi odborníky natolik uznávaná, že jí bylo v roce 1981 uděleno čestné členství Národopisné společnosti při Československé akademii věd.

## Jakým způsobem se svou sbírkou krojů pracovala?

Velkou zásluhou Jiřiny Králové bylo šíření povědomí a hlavně také rukodělných technik směrem k veřejnosti. Pořádala kurzy a přednášky, na které se vždy poctivě připravovala. K tomu si vytvořila celou řadu vzorníků různých vyšívacích technik. Byly papírové i textilní. Nákrasy vyšívky, prostupů a výsledných motivů. Byly velmi promyšlené a názorné. Směle bychom je mohli použít i dnes k přiblížení jednotlivých způsobů zdobení tradičního oděvu. To vidím já jako obrovskou přidanou hodnotu její práce... I současným zájemcům o rukodělné textilní postupy je k užžitku.

## Jak dlouho vám trvalo zpracování fondu?

Práce na katalogu byly rozděleny do dvou let. V prvním roce se připravovaly podklady. Oslovily jsme muzejní organizace, se kterými Králová spolupracovala, a také pamětníky, kteří nám poskytli své osobní vzpomínky na Jiřinu Královou. Ty

## PRO SVÉ PŘÁTELE VYTVÁŘELA DROBNÉ DÁRKY, KTERÉ BYLY VELMI ORIGINÁLNÍ. BYLY TO MALÉ RUKOPISNÉ KNÍŽEČKY.

jsou zachyceny v digitální příloze na stránkách Muzea Těšínska. V roce 2024 jsme pak tvořily texty a finální podobu publikace.

## Co všechno sbírká Jiřiny Králové obsahuje?

Největší částí je lidový textil – originální sbírky z terénu a také rekonstrukce krojových kompletů. Dále krojové šperky, vzorníky, písemnosti, korespondence, etnografická literatura, scénáře výstav paní Králové, krojových přehlídek a jejich pořadů na folklorních festivalech, fotografie s tématem tradičního oděvu a pohlednice.

## Kolik z toho je zachyceno v knize?

Publikace je jen výběrovým katalogem této národopisné kolekce, rozhodně ne úplným výčtem. Snažily jsme se s Evou Hovorkovou sbírku Jiřiny Králové přehledně popsat a rozřadit, aby si čtenáři udělali obrázek o šíři jejího záběru. Do sbírky patří nejen předměty z jejích sběrů, ale také její osobní oděv, který byl velmi často ovlivněn tradičním oděvem,

a to jak ve výběru materiálů a vzorů, tak v jeho zpracování.

## Co jsou největší unikáty?

Nejdražšími kusy sbírky jsou bezesporu těšínské krojové šperky. Jde o stříbrné doplňky k těšínským a jablunkovským krojům – krojové pásy, girlandové náhrdelníky, háčky, filigránové perly... Jsou to velmi reprezentativní kusy, které si uchovávaly specifickou renesanční a barokní ornamentiku. Ve sbírce Muzea Těšínska je jich sto sedmnáct kusů. Mezi nejstarší předměty ze sbírky Jiřiny Králové pak patří fotografie. Například vzniklé kolem roku 1890 ještě na kovových destičkách. Pozoruhodná je dokumentace Národopisných slavností v Orlové v roce 1937. Unikátním předmětem je „Slezský betlém“ s textilními figurkami. Jde o dřevěný domeček a textilní figurky s kroji různých regionů od Hlučína po Kysuce.

## Čím je podle vás charakteristická tvorba Jiřiny Králové?

V celém jejím díle je vidět důraz na osobitost a krásu. Pro své přátele vytvářela drobné dárky, které byly velmi originální. Byly to malé rukopisné knížečky. Vždy v nich byly jak citáty, texty lidových písní, tak její vlastní verše na „lidovou notu“. Vkládala do nich také kousky textilií, které se používaly na místní kroje, a někdy lisované čtyřlístky a kresby. Její vlastní tvořivost se vždy ubírala cestou lidového oděvu a jeho ztvárnění. Její byt byl plný textilních koláží, které představovaly jednotlivé typy krojů, které rekonstruovala v životní velikosti pro tanečnický soubor, se kterými spolupracovala.

## Dá se tematika krojů nějak porovnat s dnešním životem? Třeba přes módu?

Kdyby Jiřina Králová žila v dnešní době, věřím, že by se mohla stát módní návrhářkou. „Modely“ jejích civilních šatů byly vždy originální. Svěrázným způsobem si vytvářela také šperky, které korunovala její vzhled. Často používala jednotlivé kousky těšínských šperků, které nosila netradičním způsobem. V současné době se i někteří módní návrháři nechávají inspirovat siluetou původních textilií, jednotlivými kusy nebo třeba motivy vyšívky. Věřím, že i tady by se dala najít inspirace.

## Jak se s fondem Jiřiny Králové bude pracovat dál?

I v tomto roce budeme zpracovávat sešity z terénních výzkumů. Budou nafočeny a digitalizovány tak, aby mohly sloužit jako podklady pro dotazy badatelů na

